

L'increïble naixement del rei Felip II a Valladolid

Autor: Pep Mayolas

Data de publicació: 12-08-2014

En Pep Mayolas ens explica el conjunt de misteris, incoherències i estranyes situacions que envolten el naixement de Felip II i que fan sospitar que, com de costum, som davant d'un muntatge de la censura a fi d'evitar que sapiguem relament on va néixer i on fou batejat.

L'episodi que va de la concepció al naixement del rei Felip II de les Espanyes (1527-1598) té una tonalitat que es podria qualificar de surrealista. Després de casar-se pretesament a Sevilla, Carles V i l'emperadriu Isabel es traslladaren a Granada i hi romangueren tota la segona part de l'any 1526. «Segons l'ambaixador polonès, Joan Dantisco, a l'octubre de 1526: "Diuen que ja fa gairebé un mes des que l'emperadriu va concebre i està embarassada (feliç i joiós esdeveniment!). Per això precisament es cuida i no s'atreveix a moure's i es passa la major part del temps al llit; per la qual cosa hauré de romandre aquí, on hi ha gran escassetat de tot". L'emperador no partiria fins al desembre. La seva esposa restà a Granada, descansant, fins a principis de 1527, en què realitzà un viatge pausat per reunir-se amb el seu espòs a Valladolid, aleshores capital administrativa de Castella i amb una població de 30.000 habitants. L'emperadriu féu tot el possible per evitar fins al més mínim contratemps durant el trajecte. Segons en Dantisco, l'emperadriu viatjava "en una llitera, sempre a l'espalla de 24 homes... La duïen en llitera de la mateixa manera que la gent sol transportar els morts fins al sepulcre. No havia vist mai un espectacle semblant (...). I des que fou duta al seu palau no ha tornat a sortir més. Gairebé no li permeten de moure's i és cuidada amb gran atenció per metges i donzelles"»¹.

És a dir: d'entrada ens hem de creure que Felip II fou concebut a Granada, on representa que Isabel i Carles passaven la seva lluna de mel. Quan es detecta que l'emperadriu està embarassada, ella mateixa s'obliga a fer repòs i la cort ha de romandre a Granada, que primer era apta per a una lluna de mel imperial, però a partir de cert moment ja hi ha «escassetat de tot». Carles, a qui fa temps que han arribat notícies que el rei de França ha repudiat el tractat que havien signat conjuntament i li ha declarat la guerra², deixa a contracor la seva esposa i acaba marxant de Granada pel desembre, una de les pitjors èpoques per a viatjar, de manera que hem d'entendre que si se'n va, ho fa empès per les

circumstàncies i les obligacions de la preocupant situació política internacional. I a on el duen aquestes circumstàncies i situacions polítiques? A Valladolid! Per un sortilegi inexplicable, Valladolid, que en temps dels Reis Catòlics es revela com la millor ciutat possible des d'on organitzar les campanyes militars contra el regne de Granada —per la insistència amb què Isabel i Ferran en surten a la primavera i hi tornen a la tardor—, en temps de Carles V s'ha convertit en la ciutat ideal per rebre amb la màxima celeritat els correus procedents d'Europa amb les notícies dels moviments de Francesc I i de l'inquietant avenç de l'exèrcit turc, després de la mort en batalla del rei Lluís II d'Hongria —cunyat de l'emperador—, així com totes les novetats que puguin arribar del Nou Món. «Carles V convocà el Consell d'Estat, el nou organisme de la Monarquia, que d'aquesta manera iniciava les seves funcions, almenys de cara a la política internacional (...). Carles V havia de sortir d'aquell paradís granadí i posar-se en el cor de Castella, bé a Toledo, bé a Valladolid, tot i que els consellers s'inclinaven per la vila del Pisuerga, per una senzilla raó: "porque en Toledo van muy caros los mantenimientos"»³. Vet aquí. Valladolid constituïa un enclavament únic per la seva situació geoestratègica, ja que no està a prop ni de la costa cantàbrica, ni dels ports de Galícia, ni de la frontera francesa, ni de la mitificada Sevilla, ni de Cadis com a possible punt de connexió del tràfic amb Amèrica o les Canàries, ni de cap ruta marítima natural que enllacés amb els regnes mediterranis de Sardenya, Sicília o Nàpols. Bo i així, veiem que Carles V abandona la seva esposa delicada per l'embaràs i fa l'esforç d'arribar-hi des de Granada en ple mes de desembre. Segons en Foronda i Aguilera, historiador que ha esdevingut la font que nodreix tothom pel que fa als moviments de Carles, l'emperador arriba a Valladolid el 24 de gener de 1527. «La gravetat de la situació es reflectiria en la convocatòria a Corts generals per part del Cèsar, cosa molt poc freqüent, i que no s'havia fet des de les de 1480 amb els Reis Catòlics»⁵. L'afirmació de tot un acadèmic consagrat i coneixedor de la història oficial de Castella com en Fernández Álvarez resulta absolutament xocant. No hi van haver Corts castellanques a Toledo, l'abril-maig de 1498, per jurar la princesa Isabel i el seu espòs Manuel I de Portugal com a nous prínceps d'Astúries? I les famoses Corts de Valladolid de 1518 que ens documenta el mateix Fernández Álvarez? «Así las cosas, y con un ambiente tan tenso, se abrieron las Cortes castellanques de 1518», ens diu l'historiador a la pàgina 91 del seu llibre sobre «el César y el Hombre»⁷. O les de 1523, també a Valladolid, a les quals dedica les onze pàgines del capítol 3?⁸ Que potser no eren unes Corts «generals», les de 1498, 1518 i 1523, com sí que qualifica les de 1527? I ara ve la pregunta clau: hi havia alguna diferència entre Corts generals i Corts no-generals, a Castella? Ja que per tothom és sabut que el funcionament clàssic de les Corts castellanques es basava en la compareixença de dos procuradors per cadascuna de les disset ciutats castellanques amb dret a representació⁹ (que seran divuit quan la censura ens juri que també s'hi incorpora Granada com a nova adquisició castellana). «No es requeria l'assistència de representants del clero i de la noblesa i, per tant, rarament hi assistien»¹⁰, precisa en Hugh Thomas. Vist això, s'entén que totes les Corts castellanques són forçosament «generals». No n'hi ha de cap altra mena. Així, com és que l'eruditíssim Fernández Álvarez ens parla d'unes Corts generals excepcionals des de les de 1480, com si no haguessin existit les de 1498, 1518 i 1523? Podríem entretenir-nos —i donaria per molt— en les característiques i el desenvolupament de cadascuna d'aquestes convocatòries, però per acabar aquesta constatació xocant només volem recordar que el matís «generals» sí que té sentit en les Corts catalano-aragoneses. Hi ha una clara diferència entre convocar les Corts d'un sol dels estats (Catalunya, València, Aragó...) o convocar, com esdevindrà costum en temps de Carles V, Corts generals de la Corona a Montsó. I la gravetat de la situació a principis de 1527 constituïa un motiu prou rellevant per a reunir tots els parlaments que, tal i com és perceptible, s'acabaran trobant efectivament el 1528 a Montsó, ens diu la història. Si les Corts generals de què parla en Fernández Álvarez fossin de la Corona catalano-aragonesa i no de Castella, és obvi que s'haurien reunit el 1527 i s'haurien allargat fins al 1529, almenys pel que toca al Principat, ja que en data 4 de maig de 1529 consta que, al refector major del monestir de Sant Francesc de Barcelona, es llegeix en veu alta i en presència de l'emperador «la proposició de les Corts per sa magestat convocades»¹¹. Com que el front hongarès s'havia estabilitzat¹², perquè l'ofensiva turca que hom temia per a la campanya de 1527 no s'havia produït, i Francesc I de França estava «angoixat per la responsabilitat que li corresponia per la ruïna d'Hongria»¹³ i romania paralitzat, sembla que Carles V tingué una treva temporal que li va permetre d'allargar les esmentades Corts generals. El naixement de l'hereu reial i l'estupefacció per les notícies del terrible sacco di Roma¹⁴ hi haurien contribuït, també.

Tornem al costat de l'esposa de Carles. Conscient de la profunda necessitat que el seu marit romanguí a la imprescindible i estratègica capital administrativa de Castella, l'emperadriu Isabel, que no s'ha mogut del llit durant quatre mesos per no incórrer en el més mínim risc per al seu embaràs, emprèn a principis de 1527 —en ple hivern i per les despoblades vies de comunicació de la meseta— el viatge que l'ha de dur de Granada a Valladolid transportada a peu, cada dia, per vint-i-quatre portadors en una llitera luxosament guarnida (això sí). La pregunta subsisteix. Què tenia Valladolid que la feia imprescindible, tant per al govern d'Europa i d'Amèrica com per a rebre l'allotjament sistemàtic i pertinaç de la reialesa i tota la cort de forma recurrent durant dècades? Tal com hem defensat en les darreres conferències i en el nostre Erasme i la construcció catalana d'Espanya¹⁵, Valladolid només té sentit si és la substitució documental intencionada de la ciutat de València.

Felip II, finalment i després d'un part de tretze hores, ve al món el 21 de maig de 1527, a Valladolid, diu la convenció. El testimoni més precís, segons en Geoffrey Parker, l'aporta els sots-sagristà de la catedral de València, en Pere Martí: «Dimarts, XXI de maig, MDXXVIJ, a quatre hores i mitja après mig jorn, parí la senyora nostra reyna e princessa y

emperatriu, filla del rey de Portugal y muller del Emperador Don Karlos, nostre rey e senyor, en Valldolit, al princep Don Felipe Johan, e arriba ací la primera nova, divendres, a XXIIJ de maig, DXXVIJ, a les cinch hores aprés dinar, dun correu que feu lo hoste de correus de la corte, als virey»¹⁶.

Tal vegada la imprecisió en les dates sigui el símptoma d'alguna cosa, no es pot afirmar amb certesa, però si el 21 de maig de 1527 fou dimarts, el divendres no podia ser 23 de maig, sinó 24. Per altra banda, el mateix Parker ens aporta, dues pàgines abans, un altre testimoni d'un clergue local. «Una onada d'entusiasme sembla que recorregué Espanya. Prop de Salamanca, el capellà del llogarret de Villoruela va escriure la següent i emotiva entrada en el llibre sacramental de la seva modesta església: "In nomine Domini: Manifiesto sea a todos los que la presente vieren y oyeren cómo el año de mil e quinientos e veinte e siete años, a veinte y dos días del mes de mayo, nació el hijo del emperador don Carlos, muy serenísimo rey y emperador, e de la serenísima Reina y emperatriz, nuestros senyores, e llamóse el príncipe de Castilla don Felipe. Y por ser verdad, yo, el bachiller [il·legible] lo firmé de mi nombre"»¹⁷.

Segons aquest testimoni, sembla que el futur Felip II naixeria el dia 22 de maig, i no pas el 21. La notícia, però, té el to i la sintaxi d'una mena de certificat, com si el capellà de Villoruela s'estigués limitant a reproduir, lletra per lletra i de forma impersonal, el comunicat que li ha arribat des de l'indret on el batxiller de nom il·legible certifica la joiosa nova. En Parker ho explica dient que «probablement significaria que la notícia arribà per via oral uns quants dies després del bateig del príncep, celebrat el 9 de juny de 1527»¹⁸. Val a dir que en Parker entra en contradicció amb en Fernández Álvarez, ja que aquest assenyala el 5 de juny com a data del bateig¹⁹. Tot plegat contribueix a mantenir els dubtes sobre el veritable lloc de naixença del príncep Felip, ja que per uns veiem que neix a Valladolid —on al Palacio de Pimentel del carrer Angustias, 1 hi ha avui una placa que hi commemora el naixement del monarca—²⁰, i en canvi altres fonts sostenen, potser refiades en el to de certificació del Libro sacramental del siglo XVI de Villoruela, que el naixement reial hauria tingut lloc en aquest poblet. Bo i així, l'apunt més precís continua sent el del sots-sagristà de la seu de València. Aquest detall, juntament amb la poca credibilitat d'una cort que es refugia a Valladolid quan li cal estar el més a prop possible de les notícies que es generen a Europa; la convocatòria d'unes Corts «generals» impròpies del regne de Castella i tot això en conjunt, posat de costat a l'inversemblant desplaçament de l'emperadriu delicada per l'embaràs, portada en llitera de Granada a Valladolid en ple hivern, ens empeny a pensar que tant la lluna de mel d'Isabel i Carles, com l'engendrament del seu fill, així com la naixença d'aquest príncep, van tenir lloc, amb tota probabilitat, en diferents indrets del regne de València.

Pep Mayolas

Bibliografia

1GEOFFREY PARKER, Felipe II. La biografía definitiva, Editorial Planeta SA, Barcelona, 2013, p. 33-34.

2Ídem, p. 33.

3MANUEL FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, Carlos V, el César y el Hombre, Editorial Espasa Calpe, SA, Madrid, 1999, p. 352-353.

4Ídem, p. 358.

5Ídem.

6ERNEST BELENGUER, Ferran el Catòlic, Edicions 62, SA, Barcelona, 1999, p. 259-260.

7M. FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, ob. cit., p. 91.

8Ídem, p. 283-295.

9HUGH THOMAS, El Imperio español. De Colón a Magallanes, Ed. Planeta, SA, Barcelona, 2006, p. 63.

10Ídem.

11Dietaris de la Generalitat de Catalunya, Volum I, anys 1411-1539, 2a. Edició, 2004, p. 397.

12M. FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, ob. cit., p. 365.

13Ídem.

14Ídem, p. 364.

15PEP MAYOLAS, Erasme i la construcció catalana d'Espanya, Llibres de l'Índex, Barcelona, 2014, p. 340-343.

16G, PARKER, ob. cit., p. 41.

17Ídem, p. 39.

18Ídem, p. 1097, nota 22.

19M. FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, ob. cit., p. 364.

20Ciudades con encanto. Valladolid. Text i fotografies de JAVIER PRIETO GALLEGO. Col·lecció de guies d'El País/Aguilar, Santillana Ediciones Generales, SL, Madrid, 2009, p. 34.